

զըստութենէ զատ ուրիշ օգուտ չտեսներ :

Վէշ կերպով սկսուած ամուսնութենէն ծնած զաւակաց առաջին դպրոց՝ իրենց հօրը կամ մօրը և կամ երկուքին մէկէն անարժան վարքն է . ուստի կ'ըլլան քիչ սիրուած կամ գէշ կերպով սիրուած տղաք , քիչ կամ գէշ դաստիարակութիւն կ'առնուն , իրենց ծնողացը պատկառանք չեն ունենար , իրենց եղբարցը վրայ սէր չեն ունենար , և ընտանեկան առաքինութեանց համը չեն առներ , — որ քաղաքական առաքինութեանց ալ հիմը անոնք պիտի ըլլային :

Եւ ամէն բաները այնչափ ստէպ կը պատահին որ աչքդ բանալուդ պէս կը տեսնես . չկրնար մէկն ըսել ինծի թէ չստիպեցանցութիւն է ըսածդ :

Բնութի կեանքն ալ պակասութիւններ չունի չեմ ըսեր . բայց ով որ մէկալ պակասութիւններուն ալ լաւ մը ուշ դնէ՝ անտարակոյս պզտիկ բաներ չհամարիր , ու ինծի հետ կը զրուցէ շատ ամուսնացեալոց համար . — “ ՍՏ . երանի թէ այն սոսկալի երգումն ըրած չըլլային ” :

Սարդկանց մեծ մասին կոչումը աշխարհք մօտէլ է . բայց ամուրի մնալն ալ բնութենէ զուրս բան չէ : Դաղըական բան է նեղանալը թէ ինչու համար ամէնքն ալ չեն աշխատիր մարդկային ազգը բազմացնելու : Բնութի կեանքը , երբոր իրաւացի պատճառներով ընտրուի ու պատուաւոր կերպով պահուի , ամենեւին ցածութիւն չէ : Սանաւանդ թէ ամենայն պատուոյ ալ արժանի է՝ ինչպէս այն ամենայն խոհական նուիրումներն որ բարի վախճանաւ մը կ'ըլլան : Ընտանեաց հոգէն ազատ ընելով զմարդ , աւելի ժամանակ ու աւելի կարողութիւն կու տայ անոր որ խորունկ գիտութեանց ետեւ ըլլայ և կամ հաւատոյ գերազոյն պաշտօններուն ծառայէ . աւելի միջոցներ կու տայ անոր՝ որ իր օգնութեանը կարօտ ազգակիներուն թէ թիկունք ըլլայ . աւելի ազատութիւն կու տայ իրեն որ

շատ աղքատաց վրայ տարածէ իր զըթութիւնը :

Եւ միթէ այս ամենայն բաները բարիք չեն : —

Եւ անոնք անօգուտ մտածութիւններ չեն : Բնութի կեանքը ձգելու կամ յանձն առնելու համար՝ պէտք է գիտնայ մարդ թէ ինչ բան է յանձն առածը , և կամ մէկդի ձգածը : Կողմնասիրութեամբ եղած մեծամեծ խօսքերը մարդուս դատմունքը կը շփոթեն :

ՓԷ՝ԼԼԻՔՈՅ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ՌԱՄԿԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

(ԹՆՈՒՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ՍԵՐԻՆԻ :

ՅԱՅԳՈՒՆ ընդ աղջամուղջին ,
Սոխակն մտեալ յայգին ,
Շրջէր խիրտ խիրտ .
Ի ձայնէ ողջունին
Տերեւաց ընդ տերեւաց
Սարսափէր շիրտ շիրտ .
Եւ սեռաւ աւուրց
Բնիրաւ հալածմանց
Եւ միշտ կիրթ կիրթ .
Չէր անտեղեակ՝ գուհիկ
Եւ տմարդի բարուց
Եւ յգեպանին բիրտ բիրտ :
Յառաջէր հառաչէր
Սիրտ իւր թռչնի պէս
Դողգողայր բախբախէր .
Վանի առ թուփ վարդին
Սերձենայր մօտէր
Եւ յնքան ցնորէր , քրտնէր , և սարսէր .
Սիրտ իւր զտրտմութիւն
Շատ ազգէր գուշակէր ,
Օտրտասուս յաչացն բամբէր .
Սրտաբեկ յառաջէր
Սեղմ երգէր , լուէր
Եւ ձայնի ունին դնէր :
Դառազարդ ցօղոտ
Պաշտազարդ այգին
Թուէր նմա անապատ աւերակ .

Օ մայլերի բուրմունք
 Դարդոսաց շուշանայ ,
 Հոգեզուարճ անուշակ
 Վաղցրաձայն նուագաց
 Կերպ կերպ թռչնակաց
 Բիւրօրինակ եղանակ ,
 Լըծաթի գոյն աղբերաց
 Սպիտակ սառնորակ
 Սրտի նորա էր դաճիճ ու դանակ :
 Սոխակն իմ կոյր է
 Բաց 'ի վարդէ
 Այ ինչ տեսանէ :
 Սոխակին դիպան
 Բջճանապարհայն
 Օ աղկունք զանազան ,
 Եւ ոչ զոք ետես
 Այ ինչ խօսեցաւ ,
 Յոչ ինչ նայեցաւ .
 Եւ զայլ ոք խնդրէր
 Յառաջէր հառաչէր
 Լճօք բացօք զվարդն խնդրէր :
 Յանկարծ թալկացաւ
 Կենդանի մեռաւ
 Բշարժարձ անկաւ
 Ինդ թփով վարդին .
 Տեսեալ զթերթ նորին
 Ինդ պերճ երանգին
 Իննախաբ բոսորին
 Օ գոյն շառագոյն և դեղին՝
 Տարած 'ի գետին
 Ի եծաձայն վայեաց ,
 “ Սարդ իմ վարդ ձայնեաց , , ,
 Օ իւր շունչ վճարեաց :
 Եւ անգին վարդ վարդ
 Իմ կենաց զարդ զարդ ,
 Դո՛ւ թերթիւք բարդ բարդ ,
 Բանիս լուր կարճ կարճ ,
 Վանի ես զուարճ զուարճ՝
 Տես զիմ լաց ու հառաչ .
 Օ արտօսր իմ սրբեա
 Օ իս քեզ զո՛հ արա
 Օ իմ ողբ ու լաց մեղմեա
 Ի պա թէ ոչ մեռայց ,
 Յետոյ քոյ անագան այց ու դարձ
 Զօգնեսցեն իմոյ կենաց :

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ : — Այս երգս հայաստանէն
 մեր թղթակիցն ու ազնիւ բարեկամը Պ . Գալուստ
 Շիրմազանեանը զրկեց , և կ'ըսէ թէ որովհետեւ

հանգուցեալ Յարութիւն վարդապետ Աւանդա-
 րեանց այս երգս շատ կը սիրէր և յաճախ կ'երգէր ,
 զոր և ինքը առաջին անգամ Վրաստան բերաւ ,
 անոր համար կը կարծուէր թէ ինքը շարագրած
 ըլլայ . բայց վերջէն իմացուեցաւ որ հնուց 'ի վեր
 հայաստան կ'երգեցուի եղեր , և թէ հեղինակն
 ո՛վ է՝ անյայտ է : Այսու ամենայնիւ Վրաստան
 ինչուան հիմայ ալ այս երգս Տալ Յարութիւն վար-
 դապետի կը կոչեն :

ԱՇԽԱՐՀ ԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սարգսիւնիւն Սովետեան Գաւառացի :

ՅԱՅՆ արկեալ զգիրս պատմութեայ
 Հայոց՝ տեսանեմք զի բազումք 'ի Հայոց
 բնակեցին 'ի Սիրս , այլ թէ յորում
 արդեօք ժամանակի տարադրեալ կամ
 գաղթեալ իցեն նոքա , ոչ ինչ գտանեմք
 ստուգիւ նշանակեալ . այլ որպէս ե-
 րեւի 'ի պատմութեանց՝ 'ի թուակա-
 նութեան Հայոց ՇՀԲ , այն է ամ
 տեսուն 1123 Դաւիթ արքայ Սրաց
 պաշարեաց զԻնի թագաւորանիստ մայ-
 րաքաղաքն Հայոց , և առեալ զայն՝
 գաղթեցոյց զբնակիչսն 'ի Սիրս՝ տալով
 նոցա սունս և քաղաքս բնակութեան
 և եկեղեցիս և վանորայս բազումս :
 Բայց թուի ինձ զի և յառաջ քան զա-
 ռուրս գաղթականութեանն բազումք 'ի
 Հայոց երկուցեալ յերեսաց զանազան
 ասպատակութեց , որովք մեծն Հայաս-
 տան յաւեր եղեալ էր և յապականու-
 թիւն , դարձեալ և 'ի պատճառս ապա-
 հովութեան փախուցեալ անկան յաշ-
 խարհն Սրաց : Եւ զայս ոչ յանձնէ
 ինչ ասեմ , այլ զվեց ամ շրջեալ իմ ա-
 ռաքելութեամբ ընդ ամենայն Սրաս-
 տան , քաջ զննեցի զամենայն՝ ստիպեալ
 'ի պարտուց պաշտամանս իմոյ , և չե-
 րեւեցան անդ վանորայք բազումք , դար-
 ձեալ և ոչ հնագոյն եկեղեցիք Հայոց ,
 բայց 'ի վանորէից ինչ և յեկեղեցեաց

1 Զընտիրս զայս և զստուգապատումն կարա-
 ցրութիւն Սովետեան գաւառացն , ստորագրեաց
 Յովհաննէս վարդապետ Տէր Ղազարեանց Արշա-
 րունի , 'ի Միաբանից սրբոյ Էջմիածնի , 'ի խնդրոյ
 Տէր Պետրոսեան Պօղոս վարդապետի , յամի 1849 :